

De schoonheid van chaos

In zijn complete verbouwing van tentoonstellingscentrum Marres tart **Levi van Veluw** de grenzen van de kunst en confronteert hij de bezoeker met orde en chaos. Attractie of pure ervaring?

DOOR EDO DIJKSTERHUIS

e

igenlijk weet Levi van Veluw zelf niet hoe hij zijn nieuwe werk, *The Relativity of Matter*, moet noemen. Theaterset? Installatie? Totaalsculptuur? Geen van de termen dekt de lading. "Het is misschien zelfs geen beeldende kunst", oppert hij. "Beeldende kunst bestaat bij gratie van de context: de muren van een museum of een beursstand, het tekstbordje, de catalogus. Die context is vaak dwingend en uitleggerig, en schept afstand tussen de bezoeker en het werk. Ik wil mensen iets laten ervaren zonder tekstbordjes en plattegrond. Bezoekers die dit werk toch beschouwend tot zich willen nemen, zal het niet lukken. Die krijgen er geen grip op en willen er waarschijnlijk meteen uit."

The Relativity of Matter beslaat het complete pand van de Maastrichtse presentatie-instelling Marres. Het is wat architecten een 'doos-in-doos-constructie' noemen, maar dan eentje voor negen kamers en alle verbindende gangen. De kamers zijn gevuld met een veelheid aan objecten, die zodanig zijn aangelicht dat niet duidelijk is waar ze beginnen of ophouden. Kastten met planken vol stereometrische vor-

men, duizenden, allemaal handgemaakt. Geïmplodeerde stellages, die eruitzien als een berg mikadostokjes. Een cassetteplafond dat doorloopt over de muur en de vloer.

Driekwart jaar heeft Van Veluw (1985) eraan gewerkt, in een grote loods in Zaan- dam. Een maand voor de opening van de tentoonstelling ging het hele zaakje op transport om ter plekke in elkaar gezet te worden. "Het is het grootste en langdurigste project dat ik ooit gedaan heb, en een logistieke nachtmerrie. Alles moest precies passen, terwijl het gebouw van Marres zo krom is als een hoepel."

Hoe onmogelijk ook, dit project moest er gewoon een keer komen. "Ik wilde al heel lang iets ruimtelijks, iets allesomvattends maken. In een film kun je je onderdompe-

len in een geloofwaardige wereld, maar je blijft toch altijd het scherm zien. Bij foto's zie je de print, zeker als die in een witte museumzaal hangt. Dat schept afstand. In *The Relativity of Matter* wil ik niet een object in een ruimte presenteren, de ruimte is het object."

nieuwe orde

Van Veluws entree in de kunstwereld mag stormachtig heten. Het was 2007 en hij was net afgestudeerd aan de kunstacademie van Arnhem. Zelfportretten maakte hij, waarvoor hij zijn hele hoofd en gezicht beplakte met miniatuurbomen en -struiken, kiezels, stukken boombast of reepjes tapijt. "Ik was gewoon wat aan het klooiën in mijn atelier en werkte heel impulsief. Ik interesseerde me voor de visuele aantrekkingskracht van modebladen en vond de obsessie met precisie in de modelbouw spannend. Die dingen kwamen samen. Ik gebruikte mijn eigen hoofd als drager, omdat het makkelijker en goedkoper was dan werken met een model. Achteraf bleek die aanpak kloppende beelden op te leveren."

'Veneer IV', 2010, c-print, 120 x 100 cm

De foto's werden iconen, die gretig werden afgedrukt door kunst- en designtijdschriften en internationale kranten als de Frankfurter Allgemeine Zeitung en de New York Times. De combinatie van mensbeeld en natuur, gevat in een gestroomlijnde esthetiek, raakte een snaar. Greenpeace en General Motors benaderden Van Veluw om de foto's te mogen gebruiken voor reclamecampagnes, maar daar ging hij niet op in. "Ik had mijn leven lang die portretten kunnen blijven maken en er rijk mee kunnen worden", constateert hij droogjes. "Maar ik hou niet van lopende bandwerk en na drie jaar was ik klaar met het onderwerp. In die periode was het hoofd steeds meer tot voorwerp geworden. De gedachte dat de menselijke figuur het belangrijkste onderwerp is dat je kunt behandelen, ging me tegenstaan. Ik wilde een stap verder, richting de wereld rondom de mens, richting de ruimte die menselijke aanwezigheid suggereert. Nu zit mijn mensbeeld verankerd in de manier waarop we naar dingen kijken."

De constante strijd tussen orde en chaos ligt aan de basis van die visie. Zoals te zien is in de videofilm *The Collapse of Cohesion* (2014) die begin dit jaar publieksfavoriet was bij de Volkskrant Beeldende Kunstprijs. De film begint met een statisch shot van een antracietkleurig depot met daarin elf stellingkasten in een U-opstelling. Zonder enige aanleiding of reden beginnen de kasten in slowmotion om te vallen. De mysterieuze veelhoekige voorwerpen die eerst in slagorde op de planken lagen – uitvergroete kristallen, geavanceerde handgranaten, gemanipuleerd fruit? – stuiteren wild door de ruimte.

"We hebben allemaal een bepaalde drang tot controleren en ordenen", stelt Van Veluw. "Tegelijkertijd vinden we die orde benauwend. We wonen in een Vinexwijk, maar dromen van een huisje op het Franse platteland, waar de kozijnen bijna uit de sponningen springen. Te veel rommel wordt weer als negatief en beangstigend ervaren. Ook *The Relativity of Matter* gaat hierover. Het begint in de eerste kamer nog relatief figuratief, er is een bureautje te herkennen, misschien is het iemands studeerkamer. Gaandeweg wordt het abstracter en vreemder. Op het einde ontstaat een nieuw soort orde."

Zo'n verhaal vertellen in een video is één ding, het invoelbaar maken als fysiek object is een tweede. "Dat is de uitdaging

als je wisselt van medium", vindt Van Veluw. "In een tekening kun je ongestraft alles doen wat je wilt, de kijker accepteert het. Een vloer kan zwevend zijn en onbestemd grijs. Als je dat wilt overzetten naar film moet je plotseling van alles gaan definiëren: die vloer moet van hout, plastic of tapijt zijn. Een filmset heeft nog een bepaalde mate van illusie, de camera verhuult veel. Daarom zijn superhelden en fantasiewezens in Hollywoodfilms relatief geloofwaardig. Maar bij een installatie als *The Relativity of Matter* moet alles perfect kloppen. Als ik bedenk dat er ergens een raster moet komen, dan moet ik weten wat de schaal is, waar het zit en hoe je er als bezoeker komt."

visuele ervaring

Wat dat betreft lijkt de installatie in Marres op een tot leven gewekt storyboard, de schetsen waarop een filmscript is gebaseerd. Van Veluw schotelt een reis voor met een spanningsboog, zonder al te sturend te zijn. Van vergelijkingen met spookhuis of Efteling trekt hij zich op voorhand niets aan. Liever spiegelt hij zich aan de intro van Stanley Kubricks film *2001: A Space Odyssey*, die in beknopt bestek, maar met grote visuele impact, het ontstaan van het heelal en de geboorte van de mens toont.

"Een attractie in de traditionele zin van het woord is dit zeker niet. Ik heb de vloeren niet expres schuin laten lopen, bezoekers hoeven niet gehurkt door een ruimte. Het is een puur visuele ervaring, geen plat vermaak. Het probleem is echter dat in de beeldende kunst 'ervaring' een negatieve bijklank heeft, alsof het dan automatisch over een ballenbak gaat. Dit soort werk, waarin de bezoeker centraal staat in plaats van het werk, komt dan ook weinig voor. Ik spreek vaak mensen uit de podiumkunsten en voor hen is het niet meer dan logisch. Zij zijn iedere dag bezig met hoe ze een beleving direct kunnen overbrengen op het publiek."

Van Veluw denkt nog eens na en besluit: "Ik zit niet vast aan een bepaald medium. Wie weet ga ik hierna wel iets doen met theater of dans."

Edo Dijksterhuis is kunstkriticus

'Levi van Veluw: The Relativity of Matter',
4 oktober t/m 29 november, Marres,
Capucijnestraat 98, Maastricht; wo t/m
zo 12-17; MK gratis; marres.org

'In *The Relativity of Matter* wil ik niet een object in een ruimte presenteren, de ruimte is het object.'

CROWDFUNDING

De spectaculaire installatie van Levi van Veluw is voor een groot deel tot stand gekomen via crowdfunding. Via de website voordekunst.nl konden mensen een bedrag naar wens bijdragen om de financiering van het project mogelijk te maken. Meer dan 140 donateurs uit heel Europa deden dit. De installatie heeft een oppervlakte van 350 m², is gemaakt van vijfduizend kilo hout, honderden kastplanken, tienduizenden ballen, duizenden stereometrische vormen, 150 liter verf en 100 liter giethars. De wirwar van gangen, deuren, sferen, perspectieven en kleuren is voor maximaal twee personen per tijdslot toegankelijk. Reserveren via marres.org/booking

Opbouw van 'The Relativity of Matter' in de studio

